

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՅԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅ**

**ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

Հետազոտության թեման՝ Վեց տարեկանների պատրաստվածությունը դպրոցին

Առարկան՝ դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Լուսինե Ռուդոլֆի Դանիելյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Ա.Պ. Չեխովի անվան №55 հիմն. դպրոց

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն

Գլուխ 1. Նախադպրոցական տարիքի ընդհանուր բնութագիրը

Գլուխ 2. Դպրոցի նախապատրաստման իմացական և սոցիալական ոլորտների զարգացումը

2.1 Նախադպրոցականի իմացական ոլորտի զարգացման առանձնահատկությունները

2.2 Անցումը նախադպրոցականից կրտսեր դպրոցականի

3. Նախադպրոցականի՝ դպրոցին պատրաստման մակարդակը, հետազոտություն

Եզրակացություններ

Օգտագործված գրականության ցանկ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Աշխատանքի արդիականությունը: Նախադպրոցականներին դպրոցին նախապատրաստելու հիմնախնդիրներից մեկը դպրոցական ուսուցմանն առնչվող անհրաժեշտ հոգեվիճակի ստեղծումն է: Սա ենթադրում է հոգեբանական զարգացման այնպիսի աստիճան, որի առկայության պայմաններում երեխան հնարավորություն կունենա հասակակիցների միջավայրում յուրացնել դպրոցական ծրագիրը: «Վեց տարեկանի պատրաստվածությունը դպրոցին» թեման արդիական է նախևառաջ այնքանով, որքանով, որ յուրաքանչյուր ծնող պարտադիր բախվում է այս խնդրին: Բացի այդ թեմայի արդիականությունը նաև պայմանավորում է այս տարիքի հոգեբանական զարգացման առանձնահատկությունների ուսումնասիրության անհրաժեշտությամբ՝ որպես մարդու հոգեկանի զարգացման կարևորագույն փուլ:

Ժամանակակից կյանքը թելադրում է կրթադաստիարակչական գործընթացի կազմակերպման նոր ու արդյունավետ մեթոդների կիրառում և հոգեբանամանկավարժական ճիշտ մոտեցումներ: Առավելագույնս կարևորվում է երեխային դպրոցին նախապատրաստելու համակողմանի, բազմաբնույթ գործընթացը, որը ներառում է երեխայի կյանքի բոլոր ոլորտները:

Կրտսեր դպրոցականի ուսումնառության արդյունավետությունը պայմանավորված է նախապատրաստմանն ~~նախադպրոցական կապի թեմայի~~ ~~նախադպրոցական կապի թեմայի~~ նպատակաուղղվածությամբ: Ժամանակակից նախադպրոցական մանկավարժության կարևորագույն խնդիրներից է վեց տարեկանի նախապատրաստումը դպրոցին, ընդ որում թեմայի մեջ մեկ այլ բարդ ու կարևոր ուղղություն է մանկապարտեզ չհաճախող երեխայի նախապատրաստվածությունը դպրոցին: Վերոնշյալ խնդիրներն ինքնին փաստում են ուսումնասիրվող թեմայի կարևորությունը:

Աշխատանքի նպատակն է.

- Ուսումնասիրել ավագ նախադպրոցականի հոգեբանական առանձնահատկությունները և նրա՝ դպրոցին նախապատրաստելու միջոցները և հնարավորությունները:

Աշխատանքի խնդիրներն են

- Ուսումնասիրել ավագ նախադպրոցականի հոգեկանի նորագոյացությունները,

- Ներկայացնել կրտսեր դպրոցականի հուզական ու կամային հիմնական բնութագրիչները,
- Ուսումնասիրել իմացական ոլորտի առանձնահատկությունները,
- Ներկայացնել նախադպրոցականից կրտսեր դպրոցականի անցման առանձնահատկությունները,
- Հետազոտել ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների իմացական ու հոգեբանական պատրաստվածության մակարդակը:

Աշխատանքը բաղկացած է երկու գլուխներից ու հետազոտական մասից: Աշխատանքը գրելիս օգտվել ենք հետևյալ հիմնական գիտական աշխատանքներից. Բալյան Ա.Ա., Մանկավարժական հոգեբանության հարցեր, Պետրոսյան Ա. Վ., Ընդհանուր հոգեբանություն, Պետրոսյան Ա. Վ., Տարիքային և մանկավարժական հոգեբանություն, Выготский Л., Сб.сочинений, Изард К. Э. “Психология эмоций”, Кулагина И. Ю., Коллюцкий В. Н., Возрастная психология, Полный жизненный цикл развития человека., Обухова Л. Ф. Возрастная психология և այլն:

Գլուխ 1. Նախադպրոցական տարիքի ընդհանուր բնութագիրը

Ըստ Լ.Ս. Վիգոտսկու, եթե վաղ տարիքում գլխավոր հոգեբանական ֆունկցիան ընկալումն է, ապա նախադպրոցական տարիքում զարգանում է հոգեկան ֆունկցիաների նոր համակարգ, որի կենտրոնում հիշողությունն է: Երեխայի մտածողությունը ակնառու գործնականից վերածվում է ակնառու պատկերավորի: Երեխան կարողանում է իրադարձությունների և երևույթների միջև հաստատել պարզ պատճառահետևանքային հարաբերություններ¹:

Հինգ տարեկան երեխաների մոտ լուրջ փոփոխություններ են կրում ճանաչողական պահանջմունքները և շարժառիթները: Հիմնականը նոր տպավորություններ ստանալու պահանջմունքն է, որն ապահովում է երեխայի ընդհանուր հոգեբանական զարգացումը՝ մտավոր կարողություններով պայմանավորված²:

Ըստ Դ. Բ. Էլկոնինի՝ նախադպրոցական տարիքի հիմնական հոգեբանական նորագոյացություններն են³.

1. ամբողջական մանկական աշխարհայացքի ուրվագծի ձևավորումը,
2. առաջնային բարոյական արժեքների առաջացումը,
3. դրդապատճառները դասակարգելու ընդունակությունը,
4. կամային նոր որակները,
5. անձնային գիտակցության ծագումը:

Նախադպրոցական տարիքում երեխայի մոտ առաջանում է շրջապատող աշխարհը ինչ-որ ձևով բացատրելու և դասակարգելու ձգտում: Այս տարիքի կարևոր նորագոյացություններից է երևակայությունը, որը մեծ ընդհանրություն ունի հիշողության հետ և կարելի է դիտել որպես «Վերարտադրող երևակայություն»: Մանկական երևակայության դրսևորման առաջին ձևը խաղն է:

Նախադպրոցական տարիքի վերջում և դպրոցականի սկզբում երեխաների մոտ առաջանում է ճանաչողական պահանջմունքի զարգացման յուրօրինակ փուլ՝ նոր գիտելիքներ և կարողություններ ձեռք բերելու պահանջմունք, որն իրականանում է հասարակական պայմաններում՝ որպես հասարակության համար նշանակալի

¹ Выготский Л., Сб.сочинений, М., 1982, с. 28.

² Обухова Л. Ф. Возрастная психология., М.2007, с. 106.

³ Кулагина И. Ю., Колюцкий В. Н., Возрастная психология, Полный жизненный цикл развития человека., М.,2006, с. 38.

գործունեություն և երեխայի համար ստեղծում է նոր սոցիալական դիրք: Կամային վարքը վերածվում է նորմերով և կանոններով միջնորդավորված վարքի: Դրվում է սեփական վարքի գիտակցման և անձնական ինքնագիտակցության սկիզբը:

Այս տարիքում է ծագում նաև շփման մի այլ ձև անձնային շփումը, որը բնութագրվում է նրանով, որ երեխան ակտիվորեն ձգտում է մեծերի հետ քննարկել իր և ուրիշների վարքը բարոյական նորմերի տեսանկյունից: Երեխայի անձի ձևավորման մեջ կարևոր նշանակություն ունի հասակակիցների հետ շփման պահանջմունքը: Երեխաների միջև կարող են առաջանալ ամենատարբեր փոխհարաբերություններ: Ավագ նախադպրոցական տարիքում համատեղ գործունեության ընթացքում երեխաները յուրացնում են համագործակցության հետևյալ ձևերը՝ համաձայնեցնում են գործողությունները և համատեղ կատարում, վերահսկում են խաղընկերոջը, ուղղում նրա սխալները, օգնում նրան, ընդունում նրա դիտողությունները, ուղղում սեփական սխալները: Համատեղ գործունեության ընթացքում երեխաները ձեռք են բերում ղեկավարելու և ենթարկվելու փորձ⁴: Բոլոր այս կարևոր նորագոյացությունները ծնվում և զարգանում են այս տարիքի առաջատար գործունեության՝ դերային խաղի մեջ:

Այդ տարիքին բնորոշ է ուսումնական այնպիսի գործունեություն, որի ընթացքում երեխան յուրացնում է դիմացինի մտածողությունը, ուսուցչի կողմից մատուցվող տեսական նյութը: Ասվածը վերաբերվում է սոցիալական ուսուցմանը, երբ երեխան, ստանալով նյութը, յուրացնելով ուսուցման միջոցով դարձնում է այն սեփական գիտելիք: Ձևավորված գիտելիքները հիմքեր են ստեղծում վերացական մտածողության ձևավորման համար: Նման յուրացման ժամանակ նախադպրոցական տարիքից սկսած, երեխաների մոտ առաջանում են ապրումները վերլուծելու և նախագծումներ կատարելու հակումներ, որոնք էլ կանխորոշում են ինչպես երեխայի իմացական գործընթացները, այնպես էլ նրա ողջ հուզական և պահանջմունքային ոլորտներում որակական փոփոխությունները:

Երեխայի համար առանձնակի կարևորվում է պատրաստվածությունը դպրոցին, որը համալիր, բազմակողմանի խնդիր է և ներառում է երեխայի կյանքի բոլոր ոլորտները: Ժամանակակից պայմաններում այն դիտվում է որպես պատրաստվածություն դպրոցական ուսմանը⁵:

⁴ Նույն տեղում, էջ 40:

⁵ Նույն տեղում, էջ 41:

Գլուխ 2. Դպրոցի նախապատրաստման իմացական և սոցիալական ոլորտների զարգացումը

2.1 Նախադպրոցականի իմացական ոլորտի զարգացման առանձնահատկությունները

Նախադպրոցական տարիքը կյանքի այն շրջանն է, որի ընթացքում տեղի է ունենում երեխայի զգայական փորձի հսկայական աճ ու կարգավորում, ընկալման ու մտածողության բուն մարդկային ձևերի տիրապետում և երևակայության բուռն զարգացում, կամաժին ուշադրության և իմաստալից մտապահման տարրերի ձևավորում⁶: Ավագ նախադպրոցական տարիքում նկատվում է տեսողական, լսողական և մաշկա-շարժողական զգայունության շեմերի զգալի իջեցում: Աճում է տեսողության սրությունը, գույների ու դրանց երանգների տարբերակման նրբությունը, ձեռքը դառնում է ակտիվ շփման օրգան: Դրանք հետևանք են այն բանի, որ երեխան տիրապետում է ընկալման այնպիսի գործողությունների, որոնց նպատակը իրականության առարկաների և երևույթների բազմազան հատկությունների ու հարաբերությունների հետազոտումն է: Գույնի, մեծության տեսողական ընկալման զարգացման համար առանձնահատուկ նշանակություն ունեն ապլիկացիան, նկարչությունը, կառուցողական աշխատանքը և այլն:

Ընկալման զարգացումը առանձնապես արդյունավետ կերպով է ընթանում զգայականության հատուկ կազմակերպված դաստիարակության պայմաններում: Նկարել սովորեցնելիս, երաժշտության դասերին, ուսուցողական խաղերի ժամանակ նախադպրոցականները պլանավորված ձևով ծանոթանում են զգայական էտալոնների հետ, սովորում են հետազոտել առարկաները, և դրանք համեմատել յուրացված էտալոնների հետ: Այս ամենի շնորհիվ երեխայի ընկալումները դառնում են լրիվ, ճշգրիտ ու տարբերակված:

Ընկալման զարգացման հատուկ կողմ է գեղարվեստական ստեղծագործությունների գեղագիտական ընկալման ձևավորումը: Նկարը ճիշտ ընկալելու համար երեխան պետք է կարողանա հաշվի առնել նրա առանձնահատկությունները: Պատկերները ճիշտ ընկալելու և, բացի նշված առարկաները թվարկելուց, բովանդակությունը հասկանալու ունակությունը

⁶ Պետրովսկի Ա. Վ., Տարիքային և մանկավարժական հոգեբանություն, Ե., 1977, էջ 67-68:

ձևավորվում է նախադպրոցական տարիքում՝ մեծերի ղեկավարությամբ զանազան նկարներ դիտելու շնորհիվ: Նկարը զննելը և հասկանալը նախադրյալ է հանդիսանում գեղագիտական ապրումների առաջացման համար: Այդպիսի ապրումներն առաջին հերթին առաջանում են գույների ու դրանց զուգորդությունների, իսկ ավելի ուշ նաև նկարի ռիթմի և կառուցվածքային առանձնահատկությունների նկատմամբ⁷:

Երեխայի ըմբռնման կատարելագործման հետ սերտորեն կապված տեղի է ունենում նաև նրա մտածողության զարգացումը: Եթե վաղ մանկության տարիներին մտածողությունը իրագործվում է առարկայական գործողությունների պրոցեսում, ապա նախադպրոցականի մոտ այն կանխում է պրակտիկ գործողությանը: Սա տեղի է ունենում շնորհիվ այն բանի, որ երեխան սովորում է գործողության նախկինում ձևավորված եղանակը տեղափոխել նոր իրադրության մեջ, որը նույնական չէ նախկինի հետ:

Նախադպրոցականի մտածողության զարգացման հիմքում ընկած է մտավոր գործողությունների ձևավորման պրոցեսը, ընդ որում որպես նախադրյալներ են հանդիսանում նյութական առարկաների հետ կատարվող գործողությունները:

Մտածողության զարգացման բարձրագույն մակարդակներում, երբ այն տրամաբանական ձևեր է ընդունում, մտավոր գործողությունները իրականացվում են ներքին խոսքի միջոցով՝ մտածելիս օգտագործվում են նշանների տարբեր համակարգեր: Բայց նախադպրոցականի մտածողությունում առավելապես օգտագործվում են ոչ թե նշաններ, այլ պատկերներ:

Նախադպրոցականների մտածողության զարգացումը իրագործվում է գործողության տարբեր ձևերում, որտեղ ևս առանձնահատուկ նշանակություն ունի խաղը: Հինգ-վեց տարեկան երեխաները հեշտությամբ են յուրացնում գիտելիքներ մարմնի որոշ ընդհանուր ֆիզիկական հատկությունների ու վիճակների, գոյության պայմաններից կենդանիների մարմնի կառուցվածքի ունեցած կախվածության, ամբողջի և մասերի փոխհարաբերության, միավորի և բազմության և նման այլ կապերի մասին: Ուսուցման համապատասխան ձևերի կիրառման դեպքում նախադպրոցականները տիրապետում են լիարժեք հասկացությունների և տրամաբանական մտածողության եղանակների:

⁷ Նույն տեղում, էջ 70:

Իմացական գործողությունների բոլոր տեսակների կատարելագործումը հենվում է երեխայի խոսքի զարգացման վրա: Բառը, իրենում ամրապնդելով երեխայի կողմից յուրացված զգայական էտալոնները, սկսում է մասնակցել մտածողության պրոցեսներին, դառնում է մտապատկերների ու հասկացությունների կրող և տրամաբանական դատողությունների կատարման հնարավորություն է ստեղծում:

Նախադպրոցական տարիքի սկզբում երեխան դեռևս գործնականորեն վատ է տիրապետում իր մայրենի լեզվին: Նրա խոսքը իրադրական է և անհասկանալի տվյալ կոնկրետ իրադրությունից դուրս: Նախադպրոցական տարիքի վերջում բառապաշարը հարստանում է և տեղի է ունենում խոսքի քերականական կառուցվածքի կատարելագործում: Իրադրական խոսքից անցում է կատարվում խոսքի կոնտեքստային ձևին, որը հասկանալի է նաև իրադրությունից դուրս: Շեշտակիորեն աճում է վարքում խոսքի ունեցած կարգավորող ֆունկցիան և այն մասնակցում է հոգեկան ակտիվության բոլոր ձևերի իրագործմանը: Ձևավորում է ներքին խոսքը, որը դառնում է խոսքային մտածողության հիմքը: Համապատասխան ուսուցման դեպքում երեխաները սկսում են գիտակցել խոսքի բառային կազմն ու բառի հնչյունական կառուցվածքը, խոսքային երևույթները սկսում են ընկալել որպես իրականության երևույթների հատուկ տեսակ:

Թեև առանց խոսքին տիրապետելու նախադպրոցականի հոգեկան զարգացումը անհնարին է դառնում, չպետք է կարծել, որ խոսքը հոգեկան երևույթներ է ստեղծում: Վերջիններս ձևավորում են գործունեության տարբեր տեսակներ իրագործելիս, խոսքի մասնակցությամբ, ուսուցման ու դաստիարակության վճռական ազդեցության տակ:

2.2 Անցումը նախադպրոցականից կրտսեր դպրոցականի

Կրտսեր դպրոցական տարիքը (6-ից 9-10 տարեկան) անձի կայացման կարևորագույն փուլերից մեկն է, որի ընթացքում տեղի է ունենում անհոգ մանկությունից անցում այնպիսի մի շրջանի, երբ անհրաժեշտություն է ծագում նոր դերեր կրել, պատասխանատու լինել տարբեր պահանջներ իրականացնել: Այս շրջանում հակասության մեջ են մտնում երկու հիմնական դրդապատճառ՝ անհրաժեշտության և ցանկության: Մի կողմից, առաջնորդվելով անհրաժեշտության պահանջմունքով, երեխան բացահայտում է հասուն կյանքը, իսկ մյուս կողմից,

դրդված լինելով ցանկության պահանջմունքով, երեխան ցուցաբերում է այնպիսի վարք, որը վերադարձնում է իրեն մանկության աշխարհ, որտեղ ամենը ապահով է, ծանոթ, իրականանալի, չկան որոշակի պարտականություններ և պահանջներ: Մի կողմից, երեխան իմպուլսիվ է, անհանգիստ, ունի ոչ կայուն ուշադրություն, իսկ մյուս կողմից, քանի որ նրա մոտ արդեն ձևավորվում է պահանջմունքների նոր մակարդակ, նա սկսում է գործել, առաջնորդվելով որոշակի նպատակներով, արժեքներով, զգացմունքներով: Կրտսեր դպրոցականի զարգացման ընթացքում հստակ երևում են զարգացման որակական փոփոխություններ: Երեխայի հոգեկան զարգացման կենտրոնում է հայտնվում *կամաժինության* ձևավորումը /պլանավորում, գործողությունների զարգացման ծրագիր, վերահսկողության իրականացում⁸:

Ուսումնական գործունեությունը պահանջում է երեխայից խոսքի, ուշադրության, հիշողության, երևակայության և մտածողության զարգացման նոր ձեռքբերումներ, ստեղծում է նոր պայմաններ երեխայի անձնավորության զարգացման համար:

Այս տարիքի երեխայի զարգացման հիմնական բնութագրերից է այն, որ թեև կտրուկ փոխվում է գործունեության հիմնական ձևը, դեռևս պահպանվում է *խաղային պահանջմունքը*: Այդ իսկ պատճառով դպրոցական կյանքի սկզբնական շրջանում չափազանց կարևոր է ուսումնական գործընթացում խաղային էլեմենտների առկայությունը, ինչը մեծացնում է երեխայի հետաքրքրությունը ուսման հանդեպ: Մեծ է նաև *շարժվելու պահանջմունքը*, հետևաբար, ուսուցիչը ուսումնական գործընթացը կազմակերպելիս պետք է կիրառի շարժողական խաղեր, որոնք նպաստում են երեխայի ուշադրության զարգացմանը, կենտրոնանալու կարողությանը: Ուսուցիչը նաև կարող է հմտորեն կազմակերպել երեխաների հանգիստը՝ ներառելով խաղեր և շարժողական վարժություններ, որոնց ընթացքում երեխան լիցքաթափվում է և կարողանում արդյունավետ շարունակել ուսումը: Կրտսեր դպրոցականի համար նաև չափազանց կարևոր է *նոր տպավորություններ ստանալու պահանջը*, որի հիման վրա ձևավորվում են գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ ձեռք բերելու պահանջը: Այս պահանջը առաջնորդում է երեխայի զարգանալու, դրդապատճառների նոր համակարգ ձևավորելու ընթացքը: Ողջ համակարգում կարևոր դեր են խաղում *սոցիալական դրդապատճառների* ձևավորումը, որը ի հայտ է գալիս 2-3 դասարաններում:

⁸ Բայյան Ա.Ա., Մանկավարժական հոգեբանության հարցեր, Ե., Լույս, 1983, էջ 18:

Կրտսեր դպրոցականների մոտ հիմնական են համարվում հետաքրքրության, ուրախության, զարմանքի, տխրության, զայրության, զզվանքի և վախի հույզերը: Ինտերպրիտացնելով որպես միմիկական դրսևորում աչքերի և գլխի շարժումները՝ այս ցուցակին կարելի է ավելացնել ամոթի զգացման հույզը: Ինչը վերաբերում է մեղքի զգացումին, ապա նրան հաճախ դասում են հիմնական հույզերի շարքին, չնայած որ նա չունի միմիկական կամ պանտոմիմիկական հստակ արտահայտում: Մեղքի զգացման, ամոթի և ամաչկոտության հույզերը համարվում են հիմնական և մարդու էության էական մասնիկ⁹:

Ուսումնական գործունեության ընթացքում, հոգեբանական այլ պրոցեսների նման, փոխվում է նաև երեխաների հույզերի բնույթը: Այդ գործունեությունը կապված է համատեղ գործողություններին ներկայացվող խիստ պահանջների համակարգի, գիտակցված կարգապահության, կամաժին ուշադրության և հիշողության հետ: Այս ամենը ազդում է երեխաների հույզերի վրա: Կրտսեր դպրոցական հասակի ողջ ընթացքում կարելի է նկատել հույզերի դրսևորման գործում զսպվածություն և գիտակցվածության ուժեղացում հուզական վիճակների կայունության աճ: Կրտսեր դպրոցականները արդեն կարողանում են կառավարել իրենց տրամադրությունը, իսկ երբեմն նույնիսկ քողարկել դրանք (դրանում արտահայտվում է տարիքի բնորոշ գիծը՝ հոգեկան պրոցեսների կանխամտածվածության աստրճանի բարձրացում): Կրտսեր դպրոցականները ավելի հավասարակշռված են, քան նախադպրոցականներն ու դեռահասները: Նրանց հատուկ են տևական, կայուն, ուրախ և աշխույժ տրամադրությունները: Սակայն որոշ երեխաների մոտ նկատվում են բացասական աֆեկտիվ վիճակներ: Դրանց գլխավոր պատճառը հավակնությունների մակարդակի դրանց բավարարման հնարավորությունների միջև անհամապատասխանատվությունն է: Եթե այդ անհամապատասխանատվությունը տևական է և երեխան միջոցներ չի գտնում դրա հաղթահարման կամ թուլացման համար, ապա բացասական ապրումները կարող են պոռթկալ չար ու կատաղի արտահայտությունների և գործողությունների ձևով¹⁰:

Դպրոցական ուսուցմանը երեխայի նախապատրաստված լինելու աստիճանը ճշտելու նպատակով առաջարկվում է.

⁹ Изард К. Э. “Психология эмоций”. СПб, Питер, 2006г., с. 464.

¹⁰Պետրովսկի Ա. Վ., Ընդհանուր հոգեբանություն, Լույս հրատ., Ե., 1977, էջ 125:

1. Կատարել ուսումնասիրություններ՝ որոշելու 6-6.5 տարեկան երեխաների դպրոցական ուսուցման համար անհրաժեշտ ունակությունները,
2. Ուսումնասիրել հանձնարարություններ կատարելու և իրենց իսկ գործողությունները վերահսկելու երեխաների կարողությունները:

Ուսումնասիրությունները մանկավարժներին հնարավորություն կընձեռեն որոշելու յուրաքանչյուր երեխայի հոգեբանական պատրաստվածության և մտավոր զարգացման աստիճանը:

Երեխայի զգայական վերաբերմունքի դրսևորումը որոշելու համար առաջարկվում է կազմակերպել նկարներով խաղեր: Օրինակ՝ երկու առանձին տուփերի վրա կարելի է փակցնել դպրոցական և նախադպրոցական հաստատությունների նկարներ. Դպրոցի առջև կանգնած են դպրոցական պայուսակներով աշակերտներ, իսկ մանկապարտեզի խաղահրապարակում խաղալիքներով խաղացող երեխաներ են: Տուփերը դրվում են երեխաների առջև: Ուսուցիչը կարդում է նախապես ընտրված և առանձին քարտերի վրա գրված հականիշ բառազույգեր՝ ուրախ-տխուր, գեղեցիկ-տգեղ, լավ-վատ, և առաջարկում ընտրել քարտը, գցել այն տուփի մեջ, որն, ըստ երեխայի համապատասխանում է տվյալ տուփի վրա պատկերված նկարին: Այս խաղ-վարժությունը հնարավորություն կտա բացահայտել երեխայի հոգեբանական-հուզական պատրաստվածությունը և դպրոցի նկատմամբ վերաբերմունքը: Արդեն նախադպրոցական տարիքի վերջին փուլում մանկապարտեզում ուսուցման գործընթացում նախընտրելի է, որ դաստիարակ-երեխա զգայական հարաբերություններն իրենց տեղը զիջեն կոնկրետ թեմաների շուրջ ծավալվող հարց ու պատասխանի: Դաստիարակն այս փուլում խաղընկերոջ կարգավիճակից պետք է սահուն անցում կատարի ուսումնական գործընթացը կազմակերպողի դերին:

Փորձը ցույց է տալիս, որ նախադպրոցական հաստատությունից դպրոց ընդունվող երեխաներն առավել պատրաստ են դպրոցական ուսուցմանը: Դպրոցին նախապատրաստելու գործընթացն արդյունավետ դարձնելու և դյուրացնելու միջոցներից են ուսումնական տարվա ընթացքում էքսկուրսիայի ձևով նախապատրաստական խմբի երեխաների այցելությունը դպրոց, տարրական դասարանների ուսուցիչների հետ հանդիպումների կազմակերպումը, ինչպես նաև նրանց մասնակցությունը նախադպրոցական հաստատության միջոցառումներին:

3. Նախադպրոցականի՝ դպրոցին պատրաստման մակարդակը, հետազոտություն

Հետազոտության կազմակերպումը, մեթոդիկաների համառոտ բնութագիրը

Հետազոտության նպատակն է պարզել, թե ավագ նախադպրոցականները /վեց տարեկան երեխաները/ որքանով են պատրաստ դպրոցին:

Նպատակին հասնելու համար առաջադրված հետևյալ խնդիրները.

- Պարզել ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների՝ դպրոցին պատրաստվածության մակարդակը:
- Ներկայացնել ավագ նախադպրոցականների պատկերացումները դպրոցի մասին:

Հետազոտման օբյեկտ են հանդիսացել ավագ նախադպրոցական տարիքի 5-6 տարեկան տասը երեխա:

	Տարիքը			արական	իգական
քանակ	4	5	6	6	4
	3	5	2		
%	30	50	20	60	40

Այսպիսով, հետազոտության խմբի մեջ են մտել 5.5-ից 6 տարեկան ավագ նախադպրոցականներ, որոնց հիմնական մասը կազմում էին տղաները՝ 60 %, խմբի համեմատաբար փոքր մասը՝ 40 %, կազմում էին աղջիկները: Փորձարկվող ավագ նախադպրոցականների հիմնական մասը կազմում են 5 տարեկան երեխաները:

Հետազոտության նպատակի իրագործման և առաջադրված խնդիրների լուծման համար օգտագործվում են հետևյալ դիագնոստիկ մեթոդները՝

1. Անկետա
2. Թեստային մեթոդ
3. Զրույց

Հետազոտության փուլերը: Հետազոտությունը կատարվել է հետևյալ փուլերով՝

1-ին փուլում ավագ նախադպրոցականների և նրանց ծնողների հետ իրականացվել է հարցում, որի արդյունքում պարզ է դարձել, թե նրանք որքանով են պատրաստ դպրոցին:

2-րդ փուլում հետազոտել ենք երեխաների ընկալումը, ուշադրության կենտրոնացումը և մտածողությունը:

3-րդ փուլում իրականացրել ենք արդյունքների ընդհանրացում, վերլուծություն և մեկնաբանում, որի հիման վրա ձևակերպվել են համապատասխան եզրակացություններ և մեթոդական ցուցումներ:

10 ավագ նախադպրոցականներն ու նրանց ծնողները ենթարկվել են հետազոտության: Մասնակցած 10 ավագ նախադպրոցականների ծնողները անկետայի հարցերին պատասխանեցին հետևյալ կերպ՝ «պատրաստ է արդյոք Ձեր երեխան դպրոց հաճախելուն»: 60 %-ը պատասխանել է, որ այո: «Արդյոք հուզականորեն պատրաստ է Ձեր երեխան դպրոցին»: Այս հարցին այո է պատասխանել հարցվող ծնողների 30 տոկոսը: «Խոսքային ճիշտ կառույցներ է կիրառում Ձեր երեխան նախադասություններ կազմելիս»: Այս հարցին այո է պատասխանել հիմնականում հարցված ծնողներից 5.5 կամ 6 տարեկան երեխա ունեցողները: «Ինչպես եք նպաստում երեխայի դպրոցին պատրաստվելու գործընթացին»: Այս հարցը ազատ պատասխաններ էր ակնկալում և ծնողների մեծ մասը պատասխանել է, որ փորձում են երեխայի ձեռքը գրիչին վարժեցնել, մասնիկներ և թվեր սովորեցնել և այլն:

Այնուհետև հետազոտություն ենք անցկացրել երեխաների հետ: Երեխաների հետ իրականացրել ենք ուշադրության կենտրոնացման ու տեսողական հիշողության մակարդակի որոշման 2 վարժություններ: Օրինակ մանր գրված թվերով տախտակ ենք տվել՝ առաջարկելով բոլոր մեկերը ներկել կարմիր, երկուսները կանաչ... և այլն: Երկրորդ վարժությունը թելադրությամբ տրվող հանձնարարություն է եղել: Հանձնարարվել է աջ կողմից հինգերորդ վանդակը ներկել կարմիր նրանից վերև երկու վանդակները իրար միացնել անկյունագծով, իսկ ներքև գտնվող երեք վանդակները ներկել դեղին:

Հիմնական եզրակացությունն այն է, որ նախադպրոցական ուսումնական հաստատություն հաճախած 8 երեխան էլ որոշակի ուղղորդումներով կարողանում են կատարել հանձնարարությունը, հասկանալ պարզ հրահանգները: Հետազոտության ենթարկված երկու երեխաները, որ չէին հաճախել նախադպրոցական ուսումնական հաստատություն դրսևորեցին անհարմարվողականություն: Ընդ որում, մեկն առհասարակ հրաժարվեց կատարել հանձնարարությունները, իսկ մյուսն ավելի շատ օգնության ու ուղղորդումների կարիք ուներ, քան նախադպրոցական հաստատությունների սաները: Ընդհանուր առմամբ պետք է նշել, որ ծնողները լավ

են ճանաչում իրենց երեխաների հնարավորությունները և նրանց պատրաստվածության աստիճանը դպրոցին:

Հիմնականում կարելի է ասել, որ ներկայումս նախադպրոցականը մինչև դպրոց հաճախելն արդեն իսկ բավականաչափ բանիմաց է: Նրա զարգացման բարձր աճին հիմնականում նպաստում են.

- Տեղեկատվական աղբյուրների բազմազանությունը և առատությունը,
- Հասարակական կյանքի սրընթաց զարգացումը,
- Նախադպրոցական կրթօջախների նպատակային մանկավարժական աշխատանքը,
- Սոցիալական փորձի ձեռքբերման հնարավորությունը հասակակիցերի միջավայրում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Այսպիսով, ուսումնասիրելով ավագ նախադպրոցականի և կրտսեր դպրոցական հոգեբանական նորագոյացությունների առանձնահատկությունները, գալիս ենք այն եզրակացության, որ սա մարդու հոգեբանական զարգացման յուրահատուկ մի շրջան է, երբ երեխան սկսում է ընտանիքում կամ մանկապարտեզում լսածը, սովորածը պրոյեկտել իրական փոխհարաբերությունների վրա: Սա աշխարհաճանաչողության կամ հարաբերությունների ճանաչման կարևորագույն փուլ է, երբ երեխան սկսում է գիտակցել մեծերի ու հասակակիցների հետ փոխհարաբերությունների տարբերությունները:

Այս տարիքում է, որ ձևավորվում է երեխաների կարևոր հույզերից շատերը: Փոխվում է նրա վրա դրված պարտավորությունների մակարդակն ու խորությունը:

Երեխային դպրոցին նախապատրաստելու հիմնական ու կարևորագույն քայլերը պետք է անել հենց խաղի միջոցով, որպեսզի ցանկությունների ու նրա առջև դրվող պահանջների բխումից երեխայի մոտ ազդեսիվություն ու ինքնագնահատականի անկում չգրանցվի:

Կատարված հետազոտությունից պարզ է դառնում, որ այս տարիքի երեխա ունեցող ծնողները հիմնականում տիրապետում են իրավիճակին ու լավ են ճանաչում իրենց երեխաների հնարավորությունները:

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունը լուրջ դերակատարում ունի նախադպրոցահասակ երեխային դպրոցական կյանքի նախապատրաստելու բարդ ու պատասխանատու ճանապարհին:

Ինչ վերաբերում է մանկապարտեզ չհաճախող երեխաների դպրոցին պատրաստվածությանը, ապա դրանք օրինաչափորեն բխում են երեխաների սոցիալական փորձի և հմտությունների սակավությունից և դպրոցում արդեն ենթադրում են լրացուցիչ աշխատանք ու դժվարություններ:

Առաջարկում ենք մշակել այնպիսի մեխանիզմներ, որոնք ՆՈՒՀ-երի և նախադպրոցական զարգացման այլ հաստատությունների նախապատրաստական խմբերի պարապմունքներում ուշադրության կենտրոնում կպահեն հետևյալ խնդիրները.

- Հանձնարարությունների ճիշտ ընկալում,
- Ունակությունների ու հետաքրքրությունների դրսևորում,
- Սեփական աշխատանքի ճշտությանը հետևելու կարողություն:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Բալյան Ա.Ա., Մանկավարժական հոգեբանության հարցեր, Ե., Լույս, 1983:
2. Պետրոսյան Ա. Վ., Ընդհանուր հոգեբանություն, Լույս հրատ., Ե., 1974:
3. Պետրոսյան Ա. Վ., Տարիքային և մանկավարժական հոգեբանություն, Ե., 1977:
4. Выготский Л., Сб.сочинений, М., 1982, с. 28.
5. Изард К. Э. “Психология эмоций”. СПб, Питер, 2006г.
6. Кулагина И. Ю., Колюцкий В. Н., Возрастная психология, Полный жизненный цикл развития человека., М.,2006.
7. Обухова Л. Ф. Возрастная психология., М.2007.